

Številka: 06212-1/2024/57 42119

Datum: 20. 9. 2024

Komisija za preprečevanje korupcije (v nadaljevanju: Komisija) je v okviru svojih pristojnosti v postopku zaradi suma kršitve določb Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20, 3/22 – ZDeb in 16/23 – ZZPri; v nadaljevanju: ZIntPK) obravnavala sum kršitev določb o nasprotju interesov v zadevi 06212-1/2024. Komisija je tekom postopka ugotovila korupcijska tveganja in zato Vladi Republike Slovenije na podlagi 8. alineje prvega odstavka 12. člena ZIntPK izdaja naslednja

PRIPOROČILA

Vladi Republike Slovenije se priporoča, da v okviru državne uprave predpiše ustrezne transparentne izbirne postopke pri predlaganju oziroma imenovanju članov organov nadzora v družbah, kjer Vlada Republike Slovenije izvršuje pravice Republike Slovenije kot delničarka oziroma družbenica. Komisija priporoča, da se za te postopke izbora že v fazi identificiranja ustreznih kandidatov ustanovi natečajna komisija, da se npr. vzpostavi javni nabor kandidatov ali objavi javni razpis, da se posebna pozornost posveti strokovni usposobljenosti in osebni integriteti, da se o vseh delih postopka vodijo ustrezni zapisniki in da se odločitve o izbiri obrazložijo.

OBRAZLOŽITEV:

Komisija je postopek zaradi suma kršitve določb ZIntPK pričela na podlagi prijave, kjer je bilo problematizirano, da družba v lasti predsednika Vlade RS Roberta Goloba posluje z družbo v državni lasti. Pri tem je preverila tudi postopek imenovanja članov organov nadzora s strani Vlade RS v družbo v državni lasti, kjer je ugotovila, da so člane izbrali na podlagi neposrednega povabila, iz česar izhajajo korupcijska tveganja. Komisija ugotavlja, da je tak postopek imenovanja članov organov nadzora v družbi, kjer Vlada Republike Slovenije izvršuje pravice Republike Slovenije kot delničarke oziroma družbenice,

netransparenten, za izbor pa ni predpisanih nobenih posebnih meril, z izjemo zakonsko določenih. Izbira tudi ni obrazložena.

Iz pridobljenih pojasnil Ministrstva za okolje, podnebje in energijo izhaja, da je bil predlog za člane nadzornega sveta družbe Borzen pripravljen na podlagi neposrednega povabila. Na splošno pa so na Ministrstvu za infrastrukturo ter Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo pojasnili, da se kandidati izbirajo skladno z veljavno pravno podlago (Zakon o gospodarskih družbah, področni predpis, akt o ustanovitvi družbe...) s poudarkom na izkušnjah kandidatov s področja korporativnega upravljanja, vodstvenimi izkušnjami oziroma izkušnjami s področja vodenja zahtevnejših projektov in upoštevajoč pogoje, zahtevane v področnih predpisih. Izpolnjevanje pogojev kandidatov nato praviloma oceni kadrovska služba ministrstva v sodelovanju s pristojnim direktoratom, ki preveri področne, sektorsko specifične predpise, ki veljajo za posamezno družbo. Primernost kandidatov se ocenjuje na podlagi življenjepisa in izjav, ki jih kandidat posreduje. Upoštevana naj bi bila tudi strokovna znanja in izkušnje kandidatov, kot izhajajo iz življenjepisov, ki jih kandidati predložijo ob kandidaturi. Na osnovi navedenih mnenj minister predlaga kandidata v postopek imenovanja na Vladi RS. Pripravljen predlog pošlje v pregled in usklajevanje na Službo Vlade RS za zakonodajo, ki dodatno preveri pravno podlago in izpolnjevanje pogojev ter posreduje morebitne pripombe. Usklajen predlog s podpisom ministra nato pošlje v vladni postopek, kjer imenovanje posameznega kandidata predhodno obravnava Komisija Vlade RS za administrativne zadeve in imenovanja, na koncu pa o posameznem predlogu za člana nadzornega sveta odloči Vlada RS.

Člani organov nadzora v družbah v državni lasti morajo biti izbrani transparentno. Postopek izbire članov organov nadzora v družbah v državni lasti pa mora biti iz več razlogov, ki so ključni za učinkovito in odgovorno upravljanje s skupnim premoženjem, zasnovan tako, da zagotovi najboljše možne kandidate.

Kot je Komisija že zapisala v preteklih priporočilih, dejstvo, da postopek, kriteriji in merila za izbor kandidatov znotraj pristojnih ministrstev ne obstajajo (temveč so ti, kot v konkretnem primeru, neposredni vabljeni), postopek pa je netransparenten, predstavlja tveganje za neobjektivnost, pristranskost in kadrovanje na podlagi političnih vplivov.

Javni postopek poveča odgovornost odločevalcev in možnost javnega nadzora nad odločitvami oblasti. Iz tega razloga se tudi zmanjšuje tveganje političnega vpliva in nepotizma pri imenovanjih. Državljeni imajo pravico vedeti, kako se sprejemajo odločitve o imenovanju članov organov nadzora v družbah v državni lasti, saj ti člani nadzirajo javno premoženje. To pa prav tako poveča zaupanje javnosti v delovanje države.

Družbe v državni lasti tudi upravljajo z javnimi sredstvi, kar pomeni, da njihovo delovanje neposredno vpliva na blaginjo državljanov. Ker gre za javno premoženje, mora Vlada RS pri imenovanju članov organov nadzora v družbah v državni lasti ravnati transparentno in v javnem interesu. Člani organov nadzora morajo imajo strokovno znanje in izkušnje, ki so nujne za učinkovit nadzor. Bolj usposobljene in izkušene osebe prispevajo k večji učinkovitosti in uspešnosti družb v državni lasti. Optimalna izbira članov organov nadzora omogoča tudi boljše obvladovanje tveganj in izzivov v gospodarstvu. Z vključitvijo strokovnjakov iz različnih področij pa se povečuje učinkovitost nadzora.

Poleg tega so družbe v državni lasti pogosto pomembni akterji na trgu in lahko imajo monopolni položaj ali pa delujejo v strateško pomembnih sektorjih, kot so energetika,

transport ali telekomunikacije. Zato je še posebej pomembno, da so nadzorni organi teh družb sposobni izvajati učinkovit nadzor, ki bo dolgoročno koristil družbi in onemogočil vpliv zasebnih interesov posameznih interesnih skupin, ki bi lahko vplivale na poslovanje teh družb.

Metoda neposrednega povabila kandidatov brez jasnih kriterijev in obrazložitve izbire lahko privede do imenovanja neustreznih oseb oziroma povzroča korupcijska tveganja. Primer dobre prakse bi bili na primer javni razpisi, kjer so jasno opredeljeni kriteriji za izbor, postopki za prijavo in ocenjevanje kandidatov ter vključitev neodvisnih strokovnjakov v izbirni postopek. Večja izbira kandidatov oziroma večja konkurenca pomeni večjo možnost, da bo predlagan in imenovan bolj usposobljen kandidat.

Komisija je preventivni organ s področja preprečevanja korupcije, zato je dolžna, kadar zazna tveganja za nastanek korupcije, sprejeti ustrezna priporočila in predlagati ukrepe za njihovo odpravo. Tveganja za nastanek korupcije so lahko tako na normativni ravni (nedorečeni zakoni, podzakonski akti in občinski predpisi) kot tudi v sami izvedbeni fazi, ko npr. posamezni državni/občinski organi izvajajo svoje zakonske pristojnosti ali pri izvajanju gospodarskih javnih služb, ki so zaupane javnim podjetjem. Komisija je v okviru obravnave konkretnega primera ugotovila korupcijska tveganja glede imenovanja članov organov nadzora v družbah v državni lasti, kjer Vlada RS izvršuje pravice in dolžnosti Republike Slovenije kot delničarke oz. družbenice, zato naslovnemu organu izdaja predmetna priporočila.

Senat Komisije je na podlagi vpogleda v vsebino zadeve na 34. seji dne 20. 9. 2024 sprejel sklep, s katerim so se predmetna priporočila sprejela.

Komisija Vlado Republike Slovenije naproša, da jo v roku treh mesecev od prejema tega Priporočila obvesti o aktivnostih oziroma izvedenih ukrepih.

David Lapornik

Namestnik predsednika Komisije
za preprečevanje korupcije